

A282

Turdus torquatus

L., 1758

Drozd obroźny

Rząd: wróblowe, podrząd: śpiewające, rodzina: drozdowate

Status występowania w Polsce

Gatunek lęgowy w górach, średnio liczny w Karpatach i nieliczny w Sudetach, skrajnie nielicznie przelotny na niżu.

Opis gatunku

Ptaka wielkości kosa i o zbliżonej do niego sylwetce. Wymiary: długość ciała 23–24 cm, rozpiętość skrzydeł 38–42 cm, masa ciała 100–120 g. Występuje dymorfizm płciowy: ubarwienie samca jest czarne, z białą półobrożą w kształcie półksiężyca na piersi i białymi brzegami piór na skrzydłach i częściowo na spodzie ciała. Samica jest brunatna, a jej półobroża szarawa i w różnym stopniu łuskowana. Jesienią, w szacie spoczynkowej, obie płcie mają na spodzie ciała wyraźne, jasne, łuskowanie, występujące również w szacie godowej, lecz słabiej widoczne. W upierzeniu młodocianym ptak ma jasne, drobno plamkowane gardło, grubo plamkowany przód szyi i gęsto prążkowany brzuch. Grzbiet jest brązowy, z delikatnym, jasnym strychowaniem. W szacie 1. zimowej widać już śladową półobrożę, zwłaszcza u samców.

Możliwość pomyłki z innymi gatunkami

Istnieje możliwość pomylenia drozda obroźnego z kosem *Turdus merula* (A283), zwłaszcza w gorszym oświetleniu i bez możliwości zobaczenia przodu ptaka. We wszystkich szatach drozdy obroźne mają jednak jasne brzegi piór w skrzydłach, przez co wydają się one jaśniejsze, w locie jakby półprzezroczyste. W porównaniu z kosami są ponadto bardziej niespokojne i zdecydowane w ruchach. Osobniki dorosłe mogą być mylone właściwie tylko z częściowo albinotycznymi kosami o białej piersi.

Biologia**Tryb życia**

Gatunek dzienny, monogamiczny, często bardziej płochliwy niż inne drozdy. Samotniczy, z tendencją do formowania grup sąsiedzkich. Pod koniec sezonu lęgowego może żerować w stadach, także z innymi drozdami. Poza sezonem lęgowym zazwyczaj towarzyski.

Lęgi

Gatunek terytorialny. Przyłot na lęgowisko następuje w marcu i kwietniu. Wyprowadza 1–2 lęgi w roku. W Polsce drozd obroźny umieszcza gniazdo na drzewach (głównie iglastych),

bardzo blisko pnia, w rozwidleniu gałęzi. Gniazdo zwykle położone jest na wysokości 3,5 m (1–5 m). Zbudowane jest z trzech warstw: zewnętrznej ciasno uplecionej z gałązek, środkowej z błota wymieszanego z trawą i mchem i wewnętrznej wyściółki z delikatnych liści traw. Obrzeże gniazda wzmocnione jest grubymi źdźbłami traw, łodyżkami roślin i gałązkami. Gniazdo buduje samica. W zniesieniu 3–6 jaj (zwykle 4). Wysiadytuje wyłącznie samica, rozpoczynając po zniesieniu ostatniego jaja. Wysiadywanie trwa 12–14 dni. Pisklęta są przez pierwsze 6–8 dni ogrzewane na gnieździe. W karmieniu młodych uczestniczą oba ptaki z pary. Młode uzyskują zdolność do lotu po 14–16 dniach. Dojrzałość płciową osiągają w drugim roku życia. Zagęszczenie: Bieszczady – buczyna karpacka 0,3–2,0 p./10 ha, Gorce – bór świerkowy górnoregłowy 0,6–1,0 p./10 ha, bór górnoregłowy 1,7 p./10 ha, skraj górnej granicy lasu 4,9 p./10 ha, Babiogórski PN – regiel górny 0,8 p./10 ha, Tatry – regiel górny 1,5–2,0 p./10 ha, zarośla kosodrzewiny 0,2 p./10 ha.

Wędrowki

Wędrowni, lokalnie osiadły w Europie Południowej. Przyłot na lęgowiska w końcu marca i kwietniu (samce przyła-

tują zwykle kilka dni wcześniej niż samice), odlot w okresie wrzesień–październik. Ptaki z występującego w Polsce podgatunku *T. t. alpestris* rozpoczynają wędrówkę na zimowiska niemal bezpośrednio po lęgach (niekiedy w stadach), są rzadko spotykane podczas jesiennych wędrówek. Ptaki z podgatunku skandynawskiego *T. t. torquatus* spotykane są u nas w okresie marzec–maj i sierpień–listopad, prawdopodobnie każdego roku na wybrzeżu i nieregularnie w głębi lądu.

Zimowanie

Zimuje w Europie Południowej – w południowej Francji, Hiszpanii, na wyspach Morza Śródziemnego, w Azji Mniejszej oraz w Afryce Północnej, wraz z górami Atlas. Na zimowiskach preferuje suche, odsłonięte zbocza lub granie porośnięte jałowcem.

Pokarm

Wiosną i wczesnym latem zjada głównie owady i ich larwy oraz inne drobne bezkręgowce, np. dżdżownice. W pozostałych okresach żywi się głównie jagodami. Żeruje zarówno na ziemi, jak i na drzewach i krzewach.

Występowanie

Siedlisko

Górskie lasy (w Karpatach od 250 m n.p.m. do górnej granicy lasu), częstszy przy górnej granicy lasów, spotykany także w paśmie kosodrzewiny.

Siedliska z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, które mogą być istotne dla gatunku

- 4070 Zarośla kosodrzewiny (*Pinetum mugo*)
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)
- 9130 Żyżne buczyny (*Dentario glandulose-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*)
- 9140 Górskie jaworzyny ziotoroślowe (*Aceri-Fagetum*)
- 9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphylis-Acerion pseudoplatani*)
- 9410 Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis* część – zbiorowiska górskie)
- 9420 Górski bór limbowo-świerkowy (*Pino cembrae-Piceetum*)

Rozmieszczenie geograficzne

Areal lęgowy obejmuje zachodnią Palearktykę. Występuje w trzech izolowanych geograficznie strefach obejmujących oddzielne podgatunki: Wyspy Brytyjskie i Półwysep Skandynawski – *T. t. torquatus*, Pireneje, Masyw Centralny, Alpy, Karpaty, Półwysep Apeniński – *T. t. alpestris*, Europa Południowo-Wschodnia, Kaukaz, północny Iran i lokalnie w Turcji – *T. t. amicomum*. Zimowiska rozciągają się w południowej części arealu lęgowego oraz w południowej Hiszpanii, północnej Afryce i w górach Atlas.

Rozmieszczenie w Polsce

W Polsce jako gatunek lęgowy (podgatunek *T. t. alpestris*) występuje prawie w całych Karpatach i znacznie mniej licznie w Sudetach. W okresie polęgowym spotykany niekiedy w większych stadach w areale lęgowym i na północ od niego. W okresie wędrówek może być spotykany podgatunek skandynawski – *T. t. torquatus*, zwłaszcza w północnej Polsce.

Status ochronny

Ochrona gatunkowa w Polsce: gatunek objęty ochroną ścisłą (Dz U z 2004 r. Nr 220, poz. 2237)

Status zagrożenia w Europie: S gatunek niezagrożony, którego status ochronny jest prawdopodobnie odpowiedni
BirdLife International: SPEC 4

Dyrektywa Ptasia: Art. 4.2

Konwencja Berneńska: załącznik II

Konwencja Bońska: załącznik II

Występowanie gatunku na obszarach chronionych

Większość krajowej populacji występuje na obszarach chronionych – w Gorczańskim PN, Tatrzańskim PN, Pienińskim PN, Bieszczadzkiem PN, Magurskim PN, Karkonoskim PN, Śnieżnickim PK, PK Beskidu Śląskiego, Żywieckim PK, Popradzkim PK, Jaśliskim PK oraz Ciśniańsko-Wetlińskim PK.

Rozwój i stan populacji

Europejska populacja drozda obrożnego oceniana jest na 230 000–480 000 p. Najliczniejsze populacje zasiedlają Rumunię (60 000–100 000 p.), Austrię (50 000–80 000 p.) i Szwajcarię (40 000–60 000 p.). Na większości arealu lęgowego liczebność jest stabilna. Wyjątkiem są lokalne populacje w Belgii (10–20 p.) i we Włoszech (10 000–20 000 p.), gdzie notuje się wzrost liczebności.

Nie jest znana całkowita liczebność populacji polskiej, jej wielkość szacuje się na 3000–6000 p. Drozd obrożny najliczniej występuje w Tatrach, gdzie jego liczebność szacowana jest na 1000–2000 p. Znacznie niższą liczebność odnotowano w Beskidzie Niskim (25–30 p.), w Górach Słonnych (10–30 p.) i w Karkonoszach (30–40 p.).

Zagrożenia

Przyczyny spadków liczebności na niektórych obszarach nie są jasne. Najczęściej za takie uważa się wzrastającą presję ze strony człowieka, konkurencję z kosem, paszkiem i niekiedy kwiczołem oraz ogólne ocieplenie klimatu. Zagrożeniem siedlisk drozda obrożnego może być ponadto: gospodarka leśna prowadzona niezgodnie z jej ekologicznym modelem (np. stosowanie zrębów zupełnych), rozbudowa struktury rekreacyjno-sportowej, protekcja sosny.

Propozycje odnośnie do zarządzania

Należy:

- wzbogacać różnorodność wiekową i gatunkową drzewostanów zasiedlanych przez drozda.

Propozycje badań

Należy zbadać:

- rozmieszczenie stanowisk i liczebność krajowej populacji lęgowej;
- wybiórczość siedliskową;
- sukces lęgowy;
- przeżywalność;
- rozmieszczenie zimowisk i tras przelotu krajowej populacji lęgowej.

Monitoring

- coroczna ocena liczebności populacji lęgowej (na podstawie liczby śpiewających samców) na losowych powierzchniach, wybranych w areale występowania gatunku. Metodyka do ustalenia.

Bibliografia

- BAUER H. G., BERTHOLD P. 1997. Die Brutvögel Mitteleuropas. Bestand und Gefährdung. Wiesbaden, 715 s.
- BAZA DANYCH OSO – NATURA 2000. Zakład Ornitologii PAN.
- BAZA DANYCH POLSKIEGO ATLASU ORNITOLOGICZNEGO. Zakład Ornitologii PAN.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL / EUROPEAN BIRD CENSUS COUNCIL. 2000. European bird populations: estimates and trends. Cambridge, 160 s.
- CRAMP S. (red.) 1988. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Pale-

- arctic. Vol. 5. Turant Flycatchers to Thrushes. Oxford, 1063 s.
- DYDUCH-FALNIOWSKA A., HERBICH J., HERBICHOWA M., MRÓZ W., PERZANOWSKA J. 2002. Krótka charakterystyka typów siedlisk przyrodniczych o znaczeniu europejskim występujących w Polsce. Wdrażanie koncepcji sieci Natura 2000 w Polsce – materiały dla Wojewódzkich Zespołów Realizacyjnych. Kraków – Gdańsk, 37 s.
- FLOUSEK J., GRAMSZ B. 1999. Atlas ptaków lęgowych Karkonoszy (1991–1994). Správa Krkonošského národního parku. Vrchlabí, 424 s.
- GLUTZ v. BLOTZHEIM U.N., BAUER K.M. 1988. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 12. Wiesbaden, 1240 s.
- JANIGA M., POXTON I. R. 1997. Ring Ouzel *Turdus torquatus*. W: Hagemeyer W. J. M., Blair M. J. The EBCC Atlas of European Breeding Birds. Their distribution and abundance. London, s. 542–543.
- JONSSON L. Birds of Europe with North Africa and the Middle East. London, 559 s.
- HORDOWSKI J. 1999. Ptaki polskich Karpat Wschodnich i Podkarpacia. Tom I. Przemysł, 186 s.
- MIELCZAREK P., CICHOCKI W. 1999. Polskie nazewnictwo ptaków świata. *Not. Orn.* 40, zeszyt specjalny: 1–264.
- SNOW D. W., PERRINS C. M. 1998. The Birds of the Western Palearctic. Concise Edition. Vol. 2. Passerines. Oxford, New York, s. 1009–1697.
- TOMIAŁOJĆ L. 1990. Ptaki Polski; rozmieszczenie i liczebność. Warszawa, 462 s.
- TOMIAŁOJĆ L., STAWARCZYK T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. Wrocław, 870 s.
- TUCKER G. M., HEATH M. F. 1994. Birds in Europe; their conservation status. Conservation Series No. 3. BirdLife International, Cambridge, 600 s.
- WALASZ K., MIELCZAREK P. (red.) 1992. Atlas ptaków lęgowych Małopolski 1985–1991. Wrocław, 522 s.

Stanisław Tworek, Grzegorz Cierlik